

GILLETTE & L'ORÉAL, WOMEN USA

VOL. IV

Missouri • Montana • Nebraska • Nevada
New Hampshire • New Jersey
New Mexico • New York

FERDINANDO FREGA ✨

GILLETTE & L'ORÉAL, WOMEN USA — VOL. IV

L'ORÉAL THROUGH GILLETTE · 12

Missouri, Montana, Nebraska, Nevada, New Hampshire, New Jersey, Novi Meksiko, savezna država New York. Četvrta etapa američkog putovanja, od ravnica do istočne obale.

Nulto poglavlje — zajednički uvod

Ovo uvodno poglavlje zajedničko je svim šest svezaka serije Women of the United States. Ovdje je preneseno u cijelosti i sklopljeno, kako bi se serija mogla čitati redom, bez ponavljanja.

NULTO POGLAVLJE

Ovdje svijet nije područje: on je granica. Sjeverni pol ne dočekuje, ne oprašta, ne ostavlja mjesta pogrešci. Bjelina vlada kao apsolutno biće, nijemo i bez sjećanja. Temperatura nije meteorološki podatak: ona je grabežljivac. Noć traje mjesecima, gnječi misli, izobličuje obrise ljudi, guta njihovu volju.

Zajednica je malo, male su i zatvorene. Inuiti, Jupici, arktički narodi žive ondje gdje nitko ne bi izabrao ostati. Ovdje je svaki pojedinac nužan za opstanak skupine. Ako nisi koristan, postaješ teret. A oni koji postanu teret nestaju u tišini, u snijegu, u logici okoliša koji ne daje ustupaka.

Znanstvene baze dodaju još jednu vrstu hladnoće: hladnoću hijerarhija. Ovdje je žena rijetka prisutnost, anomalija koja se mora prilagoditi ili podleći.

Na ovom mjestu pojam „nestanka” ne postoji. Postoji samo bjelina koja sve briše.

Žene Inuita i Jupika

Arktička djevojčica nije razmažena: ona je pripremljena. Rano uči odolijevati hladnoći, tami i gladi. Mora postati korisna klanu, jer ovdje identitet nije osoban. On je funkcionalan. Žena nosi teret obitelji i zajednice: hranu, vatru, djecu, kože, skrb. Nitko ne govori o pravima. Nitko ne govori o krhkosti. Depresija postoji, ali nema imena. Nasilje postoji, ali nema svjedoka.

Žena znanstvenih baza

Obrazovana, stručna, navikla na disciplinu. Dolazi kao istraživačica, tehničarka i liječnica. Brzo otkriva da Sjeverni pol ne priznaje kvalifikacije. Ovdje se računa samo psihička čvrstoća. Muške hijerarhije vladaju njome, a svaki znak slabosti tumači se kao slabost. To je okruženje u kojem snaga nije dovoljna: traži se krajnja samokontrola.

Zapadnjačka žena „izvana”

Odrasla u slobodi, dolazi uvjerena da može pobijediti hladnoću. Ali mjesto je slomi: samoća, sićušni prostori, beskrajne tišine. Baze nisu zajednice, one su mehanizmi. A žena, unutar mehanizma koji su osmislili muškarci, mora se boriti da ne nestane.

Putovanje na kraj svijeta

Moj susjed Antonio, zvani Nino, godinama je pričao o Sjevernom rtu, o ponoćnom suncu, o mjesecima bez tame. Bio je to san koji je držao u džepu, kao nešto nemoguće. Jednog svibanjskog jutra pozvonio sam mu na vrata i rekao samo ovo: „Spakiraj kovčeg. Vraćam se za sat vremena. Vraćamo se za 30 dana.” Pogledao me

iznenađeno, sretno. Njegova žena, zabrinuta, upitala je kakvi su nam planovi. „Jurimo za snom”, odgovorio sam.

Sjeli smo u auto. Naše su nas žene gledale kao da smo ludi. Ali ovo je putovanje bilo stvarno. Nino je već bio pun pitanja. „Kamo idemo? Koliko novca da ponesem?” „Opusti se”, rekao sam mu. „Bit ćemo ondje za 54 sata. Samo 5000 km. U novom smo Range Roveru. Uživaj u vožnji.”

Svaki 300 km morao sam stati: on, dvanaest godina stariji od mene, imao je svoj ritam. Ja sam imao vodu i tekućine; on je imao kavu i tjelesne potrebe. I što smo dalje išli, to je više pričao o svom životu. O stvarima koje nikada ne bih saznao da nije bilo te beskrajne ceste.

Dva muškarca sama u autu uvijek pričaju o ženama. On je upoznao samo svoju ženu. Smijao sam se. Umirio sam ga: „I mi smo takvi.”

Pitao me kako uspijevam ostati pri zdravoj pameti dok vozim 60 sati. Ispričao sam mu o Rusiji, kad sam s 22 godine vozio 51 sat da upoznam ženu koju nikada nisam vidio. „Udaljenosti nisu granice”, rekao sam mu. „One su izgovori. Ja ih nikada nisam imao.”

Dolazak u bjelinu

Ušli smo u Norvešku. Prenočište uz cestu. Ondje ćemo ostaviti auto i nastaviti saonicama.

Vodič je bio umotan, neprobojan. Kad je skinula naočale, otkrio sam da je žena. Norvežanka, šutljiva, izravna, ledena. Nino u sredini saonica, ona naprijed, ja sa svojih 190 cm straga, na začelju.

Još je bilo dnevno svjetlo. Sat mi je pokazivao vrijeme, ali mi nije govorio je li noć ili jutro. Bilo je to ponoćno sunce. Stigli smo do

Sjevernog rta.

Nino je plakao. Zagrlio me. Rekao sam mu, smijući se: „Pazi... ljudi bi mogli pomisliti da smo gejevi.” Smijali smo se, ali bili smo na rubu svijeta.

Onda je došao mrz: -52°C .

Ulazak u pravi Arktik

Odveli su nas u metalni kontejner da se presvučemo. Izuzetno teška, podstavljena odijela, zatvorena složenim patentnim zatvaračima.

Platio sam vodičicu. Nino je ostavljen u jednom igluu s nekoliko muškaraca; mene su ostavili u drugom, s jednom obitelji: starcem između 70 i 80 godina i tri žene između 30 i 50.

Bio je to zatvoren svijet. Jednostavan. Surov.

Muškarac se držao po strani. Žene su održavale ritam. A kupaonica je bila brežuljak pet metara od iglua: kaka se smrzavala prije nego što bi pala na tlo. Moje prvo piškenje postalo je žuta arktička zvijezda. Bio je to Sjever koji me pozdravljao.

Žena srednjih godina, Magi, govorila je malo engleski. Ostalo su bile geste, oči, ruke. Jezik hladnoće.

Kad nisam bio siguran kako se koristi odijelo, ona mi je, bez razmišljanja, dotaknula međunožje da mi pokaže skriveni patentni zatvarač. Nije bilo zlobe, nije bilo nelagode: samo funkcija. Opstanak.

Tri dana u igluu

Donijeli su hranu. Dimljenju ribu, sirovu ribu, bakalarovu jetru, kitov trbuh. I kuglice od morskog psa. Nije bilo izbora. Nije bilo

alternative. Bilo je to ono što priroda daje.

Onda sam pio: crvenu tekućinu. Mislio sam da je vino. Bila je to procijeđena, prokuhana, zaslađena kitova krv. Popio sam je. Dala mi je snagu kakvu nikada prije nisam osjetio. Iskonsku energiju. Pomislio sam da je kokain. Ne. Bio je to Sjever koji ulazi u tijelo.

Žene su me promatrale. Starac je izlazio u lov. Ja sam se odmarao i pio krv. Tri dana bez telefona, interneta, računala, bez Nina. Samo ja i one.

Nije bilo noći. Samo svjetlo, vatra, led i dah.

Tri su žene legle spavati. Tražio sam mjesto. Najmlađa je podigla ruku i pokazala mi da priđem bliže. Prasnule su u smijeh. Nisam razumio. Rekle su da sam ja njihov „Božić”.

Način da kažu da sam prihvaćen.

Pokušao sam im dati nešto novca da im zahvalim. Odbile su. Htjele su samo zagrljaj. I nekoliko riječi na kalabrijskom, da se osjete bliže.

Ondje sam shvatio vrijednost pravih darova: onih koji se ne mogu ni kupiti ni prodati.

Oproštaj vodičice

Nakon tri dana stigla je vodičica. Razgovarala je s tri žene sat vremena. Ja sam bio vani. Nisam razumio što govore. To nije bila moja stvar. Bio je to njihov jezik, njihov svijet, njihov zakon.

U kontejneru, dok sam se svlačio, ušla je vodičica. Znatiželjna. Izravna. Nordijska. Snažno me zagrlila. Poljubila me. Koža joj je bila bijela kao mlijeko. Oči plave kao kolovoško nebo.

Zamolila me da je odvedem. Učinila bi sve da izađe iz tog svijeta.

Nasmiješio sam se s poštovanjem. Nisam mogao. Nisam smio.

Ostavio sam joj samo jedno obećanje: „Ako ti nešto zatreba, napiši mi pismo. Pomoći ću ti.” Odbila je čak i novac. Bila je lijepa žena, ali usamljena. Samoća koja se ne vidi izdaleka. Samoća koju hladnoća ne oprašta.

Povratak kući

Otišli smo po Nina. Bio je oduševljen. Nije se htio vratiti. Ali ja sam imao dogovor s njegovom ženom.

Svima je pričao o svoja tri dana. Ja sam šutio. Nikada ništa nisam podijelio s tim čovjekom. Samo s papirom.

I tako, dok se Nino vraćao u svoj svijet, ja sam već bio na putu prema drugom. Drugo odredište. Drugi susret.

Dobro došli.

Epilog

Sjever te ne uzima: mijenja te. I nikada te

ne vraća cijelog. Muškarci dolaze na Sjeverni pol tražeći svjetlo, tišinu, fotografije, snove. Žene ostaju da bi preživjele.

Muškarci pričaju ono što su vidjeli. Žene prešućuju ono što su proživjele.

Muškarci se vraćaju. Žene ostaju. Ostaju u hladnoći, u kućama od snijega, u tišinama koje nitko ne čuje. Ostaju da bi podupirale zajednice koje ih ne slave. Ostaju da bi štitile djecu, starce, strance. Ostaju nevidljive.

Odande sam ponio samo jedno sjećanje: lijepu, nevjerojatno lijepu ženu, ali samu. Ne u romantičnom smislu. U ljudskom smislu. U

tragičnom smislu.

Razmišljanje

Sjever ne ubija tijelo. Ubija prisutnost. A ono što ostaje jest bjelina: mjesto gdje žene istodobno žive i nestaju.

Zato pišem. Jer krajnja mjesta ne pričaju svoju priču sama. A oni koji kroz njih putuju ne mogu si priuštiti luksuz šutnje.

Ne ja. Ne ja. Moja me zemlja rodila, a ostatak svijeta dočekuje me ne kao gosta, nego kao člana obitelji.

Iz apsolutne bjeline Sjevera spustio sam se u apsolutnu zbrku Sjedinjenih Država.

SJEDINJENE AMERIČKE DRŽAVE

Nemoguć zadatak

Raditi osamnaest godina za američku tvrtku daje vam nešto što vam nijedna druga tvrtka na svijetu ne može dati: radnu kulturu, procedure, jasnu misiju i sustav vrijednosti koje nisu teorija – one su svakodnevna praksa. Ne objašnjavaju vam ih; grade ih za vas. I to čine a da vas ne pitaju za dopuštenje.

Bio sam u uredu u New Yorku kad su mi ponudili posao kakav nikada nisam zamišljao. Ne promaknuće. Ne premještaj. Eksperiment.

Povjerljiv program, osmišljen da potvrdi jedan model ljudskih odnosa unutar Sjedinjenih Država. Nisu izabrali menadžere, psihologe ni trenere. Izabrali su ljude s određenom vrstom stvarnog iskustva. I pojavilo se moje ime – iako sam osamnaest godina radio u prodaji. Nisu gledali ulogu: gledali su um.

Test je bilo lako objasniti, a iznimno teško izvesti:

obići 50 američkih saveznih država u jednoj godini, sam birajući gradove i ostajući u svakoj barem tjedan dana.

Posljednja dva tjedna bit će prisilni odmor. Pokrit će sve troškove. Ja sam trebao samo živjeti, promatrati, razumjeti i svakog ponedjeljka predati izvješće. Ljudski, suh, precizan prikaz.

Potpisao sam ugovor. Javio sam kući. Ništa nisu pitali. Htjeli su samo znati je li stigla mjesečna opskrba. Ja sam se spremao suočiti s godinom u Americi. Oni su se, kao i uvijek, suočavali sa sljedećim mjesecom.

Za svaki slučaj, plaća mi se uplaćivala izravno na bankovni račun u Italiji. Bio je to uljudan način da mi kažu: „Ne radi gluposti. Živi s onim što imaš. Da vidimo tko si zapravo.”

Tek petnaest godina poslije dobio sam pristup svojim izvornim izvješćima, analizama i materijalu koji su prikupili o meni. Iz toga se rodila ova knjiga. Dobio sam odobrenje da je objavim, uz jedan uvjet: nikada ne imenovati tvrtku koja ju je naručila.

Nije važno. Ova priča nije o logotipima. Ona je o čovjeku u zemlji koju je nemoguće razumjeti ako je ne proživite iz prve ruke.

Da krenem od najudaljenije točke?

Logičan izbor bio je krenuti od rubova, a ne od središta. Iz dva jednostavna razloga:

1. Bio sam svjež na početku eksperimenta: velika lucidnost, najveća pozornost.
2. Krećući od krajnosti, mogao sam ispravljati kurs i čisto završiti putovanje.

Nisam morao krenuti iz Bostona ili Chicaga. Morao sam krenuti s granice. S mjesta koje je Amerika bilo samo na papiru.

Izabrao sam Juneau, glavni grad Aljaske. Izoliran. Dostupan samo brodom ili zrakoplovom. Grad koji ne pripada nikome. Savršeno mjesto za početak.

Optimizirati resurse

Prije polaska učinio sam ono što Amerikanac ponajprije cijeni: organizirao sam se kao profesionalac, a ne kao turist.

Nazvao sam tri najpopularnije zrakoplovne kompanije, one s najvećim domaćim mrežama. Za manje od sat vremena kupio sam knjižicu od pedeset domaćih letova s popustom od 60 %.

Bez vremenskih ograničenja. Bez ograničenja dana. Bez restrikcija. Samo jedan uvjet: iskoristiti ih u roku od godinu dana.

Isto sam učinio s hotelskim lancima, Uber taksijima i tvrtkama za najam automobila, a zatim pripremio pravi raspored etapa, načina, ali ne i vremena.

Bio sam spreman.

Bio je to moj prvi pravi uspjeh. Prvi znak da se znam kretati. Amerika nagrađuje one koji djeluju, a ne one koji čekaju.

Kad je tvrtka vidjela transakciju, učinila je ono što američka kultura uvijek čini: provjerila je pouzdanost.

Jesam li sposoban podnijeti godinu neprestanog kretanja? Jesam li sposoban nositi se s neočekivanim događajima, udaljenostima i hitnim slučajevima? Jesam li samostalan?

Zato sam prije polaska riješio još jedan ključan detalj:

pobrinuo sam se da na kreditnoj kartici imam mjesečni limit od najmanje 100.000 dolara.

Nije bio namijenjen trošenju. Bio je namijenjen tome da pokaže da ih znamo voditi. Amerikanci razmišljaju ovako: ako nemaš samostalnost, nemaš slobodu. A ako nemaš slobodu, ne možeš biti ocijenjen.

Od tog trenutka program više nije bio zadatak. Bio je misija.

A SADA STVARNO PUTUJEMO

Aljaska je dio Sjedinjenih Država samo po zemljopisu. To je drugi svijet.

To je mjesto gdje žene nestaju bez traga. Gdje prijava nikada ne stigne na odredište. Gdje su gradovi samo civilizirani otoci usred divljeg kontinenta.

Juneau je bio moj prvi test: glavni grad bez ijedne ceste koja ga povezuje s ostatkom zemlje. Komad Amerike koji se ne osjeća kao Amerika.

Ovdje sam počeo razumijevati nešto: putovanje neće biti zemljopisno. Bit će ljudsko.

BLOK 1 (Svezak I.)

Alabama – Aljaska – Arizona – Arkansas – Kalifornija – Colorado – Connecticut – Delaware – Florida – Georgia

BLOK 2 (Svezak II.)

Havaji – Idaho – Illinois – Indiana – Iowa – Kansas – Kentucky – Louisiana – Maine – Maryland

BLOK 3 (Svezak III.)

Massachusetts – Michigan – Minnesota – Mississippi – Missouri
– Montana – Nebraska – Nevada – New Hampshire – New Jersey
– Novi Meksiko

BLOK 4 (Svezak IV.)

New York – Washington

BLOK 5 (Svezak V.)

Sjeverna Karolina – Sjeverna Dakota – Ohio – Oklahoma –
Oregon – Pennsylvania – Rhode Island – Južna Karolina

BLOK 6 (Svezak VI.)

Južna Dakota – Tennessee – Teksas – Utah – Vermont – Virginija
– Zapadna Virginija – Wisconsin – Wyoming

MISSOURI

Missouri je država puna proturječja. S jedne strane mirni Srednji zapad; s druge Jug koji nikada nije prestao biti tvrd. To je jedan od najpodijeljenijih teritorija u Americi: St. Louis i Kansas City s teškim četvrtima, bijela predgrađa koja postoje u paralelnom svijetu, siromašna i spora sela te politički sustav koji mnogo govori, a malo rješava.

To je država normalnosti koja skriva nelagodu, površnog osmijeha koji prekriva ozbiljne probleme i onog „sve je u redu” čak i kad ništa nije u redu.

Žene ovdje ne nestaju u eksploziji. Nestaju pod stalnim pritiskom: obitelj, posao, tradicija, siromaštvo, prikriveno nasilje, krhak zdravstveni sustav.

Missouri briše žene običajem. Svi od nje očekuju da izdrži. I ona izdržava dok ne nestane samoj sebi.

Žena iz St. Louisa – 35 godina

St. Louis je grad koji postoji u dva svijeta: jedan je bogat poviješću, drugi je zarobljen nasiljem, zapuštenošću i rasnom nejednakošću.

Žena se ovdje istodobno suočava s trima problemima: – opasne četvrti – krhke škole – niske plaće.

Radi u nužnim mrežama grada: – ambulate – supermarketi – pomoć – ugostiteljstvo – osnovno obrazovanje.

Ona drži ono što sustav ne može. I dok ona drži sve, nitko ne drži nju.

Njezina je odsutnost urbana: nema glasa u obnovi grada, iako upravo ona upravlja svakom svakodnevnom krizom.

Žena iz „savršenih” predgrađa – 40 godina

Izvan velikih gradova postoje predgrađa koja se čine besprijekornima: čiste ulice, dobre škole, uredne kuće.

Žena ovdje nije siromašna, ali nije slobodna.

Mora održavati: – visoku sliku obitelji – besprijekornu djecu – stalnu društvenu prisutnost – pun raspored – „neokaljan” brak – životni standard koji nikada ne smije pasti. Pritisak je tih i stalan. Ne smije se slomiti. Ne smije usporiti. Ne smije pokazati krhkost.

Njezina je odsutnost mentalna: postoji samo kao uloga, a ne kao osoba.

Žena sa sela – 49 godina

Selo u Missouriju je sporo, konzervativno i zatvoreno. Kuće su daleko jedna od druge, usluge su minimalne, a tradicije teške.

Žene ovdje žive u svijetu koji se iznimno malo mijenja: – nesigurni poslovi – slab pristup zdravstvenoj skrbi – velike obitelji – raširene ovisnosti – crkve koje nadziru društveni život – mala mogućnost izlaska iz uloge.

To je život obveza bez izbora. Ako imaš problem, rješavaš ga sama. Ako se slomiš, nitko ne primijeti.

Njezina je odsutnost zemljopisna i kulturna: nestaje u udaljenosti i tradiciji.

Žena iz industrije i fizičkog rada – 37 godina

Missouri ima golemu prisutnost srednje velike industrije: skladišta, koordinacija, montažne linije, proizvodni pogoni.

Žene ovdje obavljaju težak fizički rad: – pakiranje – proizvodne linije – noćne smjene – rukovanje teretom – kontrola kvalitete – pomoć u koordinaciji.

Istrošena tijela, niske zarade, nemoguće radno vrijeme. To je rad koji je državi potreban, ali je potpuno nevidljiv. Njezina je odsutnost fizička: slomi se i nema nikoga da intervenira.

Epilog – Missouri

Missouri je država koja živi od prividne normalnosti. A u normalnosti se žene gube.

One upravljaju teškim četvrtima, hiperdruštvenim predgrađima, surovim tvornicama, sporim selima.

Svaki je dan tiha bitka. A tihe su bitke najrazornije.

Missouri ne briše žene jednim udarcem. Briše ih navikama koje nitko nikada ne dovodi u pitanje.

Razmišljanje – Missouri

Svaka država u ovom svesku pokazuje jednu vrstu odsutnosti. Missouri pokazuje onu „tihu”: onu koja se rađa iz rutine, društvenih očekivanja, napora da moraš biti sve svima.

Ovdje su žene nevidljivo ljepilo koje drži na okupu svaki društveni sloj. Posvuda su. I upravo ih zato nitko ne vidi.

Missouri uči da brisanje ne zahtijeva mržnju ni sukob. Dovoljno je da cijelo društvo pretpostavi da će žene uvijek biti ondje.

I zato je ovo poglavlje temeljno: da nas podsjeti kako normalnost, ako je nitko ne podupire, postaje zamka.

MONTANA

Montana je čista neizmjernost: goleme planine, beskrajne ceste, beskrajne šume, osamljene kuće, zime koje režu kožu. To je jedna od najljepših država SAD-a. I jedna od onih u kojima se najteže živi.

Ovdje žene ne nestaju zbog sukoba. Nestaju zbog zemljopisa, izoliranosti, seoskog mentaliteta i emocionalne samoće. To je država u kojoj tišina teži više od buke.

Montana traži otpornost. A žene su te koje moraju izdržati za sve.

Žena iz zabiti – 51 godina

Ovdje možeš živjeti 30 km od najbliže trgovine. Sat vremena od najbliže ambulante. Dva sata od prave bolnice.

Žene koje žive u tim krajevima suočavaju se s: – krajnjom hladnoćom – nikakvom neposrednom pomoći – zanemarenim zdravstvenim problemima – starim kućama koje treba održavati – potpunom odgovornošću za obitelj – stvarnim strahom da će ostati odsječene.

Njezina je odsutnost zemljopisna: nestaje jer živi ondje gdje ništa ne stiže.

Žena iz obitelji s ranča – 39 godina

Montana živi od stočarstva. Goveda, konji, velike životinje i fizički rad.

Žena ovdje radi sve: – pomaže sa životinjama – kuha za sve – vodi račune – vozi vozila – rješava hitne slučajeve – odgaja djecu usred ničega.

Radi kao muškarac, ali smatraju je „obiteljskom prisutnošću”. Njezina je odsutnost ekonomska: stvara vrijednost, ali se ni u čemu ne pojavljuje.

Žena iz malih gradova – 44 godine

U malim gradovima Montane vrijeme stoji. Zajednice su male, svi poznaju sve i nitko se ne mijenja.

Žena mora: – biti majka – biti pouzdana – ne „izazivati skandal” – biti predana – uvijek biti na raspolaganju.

Ne može se iznova izmisliti. Ne može prijeći svoje kulturne granice. Ne može izraziti krhkost.

Njezina je odsutnost društvena: ne pripada sebi, nego zajednici.

Žena koja radi u turizmu u prirodi – 33 godine

Montana privlači turiste svojim parkovima, jezerima i obližnjim Yellowstoneom. Iza razglednica su žene koje vode hotele, restorane, aktivnosti na otvorenom, održavanje, koordinaciju i čišćenje.

Teške smjene, sezonske plaće, život u udaljenim krajevima. Nikakva stabilnost.

Njezina je odsutnost ekonomska: sektor živi od nje, ali ona nikada ne živi mirno.

Epilog – Montana

Montana je spoj veličanstvene prirode i okrutne samoće. Žene ovdje nestaju u udaljenosti: fizičkoj, emocionalnoj i kulturnoj. One su te koje drže na okupu osamljene kuće, ranče, obitelji, male gradove i turizam. I dok drže sve na okupu, nitko ne gleda.

Razmišljanje – Montana

Svaka država u ovom svesku pokazuje jedan oblik odsutnosti. Montana pokazuje onaj koji proizvodi sveproždiruć zemljopis.

Ovdje žene ne briše nasilje ni krajnje siromaštvo. Brišu ih milje ničega, zime koje izoliraju, kultura koja se ne mijenja, uloga koju ne mogu odbiti.

To je sporo, tiho brisanje. Jedno od onih koja je najteže prepoznati upravo zato što ne stvaraju buku.

NEBRASKA

Nebraska je otvorena, ravna, plosnata zemlja. Prostrana polja, stalan vjetar, beskrajna nebesa. Izvana: mir. Iznutra: izoliranost,

sporost, konzervativne zajednice, težak rad na farmi i vrlo malo prilika.

To je država koja živi na pola puta između Srednjeg zapada i Zapada, ali bez snage ijednoga od njih.

Ovdje žene ne nestaju zbog kaosa. Nestaju zbog teške normalnosti, zbog poljoprivredne rutine, zbog nepromjenjivih uloga, zbog zemljopisne samoće.

Nebraska ne stvara buku, ali troši.

Žena s farme – 40 godina

Žena iz Nebraske sastavni je dio farme: – ustajanje u zoru – životinje o kojima treba brinuti – obroci za sve – obiteljsko knjigovodstvo – usjevi koje treba pratiti – održavanje kuće – djeca koju treba odgajati – iznenadni hitni slučajevi.

Radi koliko i muškarci, često i više. Ali vodi se kao „nezaposlena”.

Njezina je odsutnost ekonomska: stvara vrijednost, ali u podacima ne postoji.

Žena iz malih gradova – 46 godina

Mjesta od nekoliko tisuća ljudi, gdje svi znaju sve o svima.

Žena mora biti: – prisutna majka – postojana supruga – ugledna osoba – aktivna u crkvi – oslonac zajednice.

Ne može si dopustiti prečace, krize ni nagle promjene. Živi unutar nepromjenjive uloge koju su odredili drugi.

Njezina je odsutnost kulturna: ima svoje mjesto, ali nema glas.

Žena koja radi u lakim uslugama – 32 godine

U gradovima Nebraske – Lincolnu, Omahi, Grand Islandu – žene obavljaju svakodnevni posao:

– blagajnice – čišćenje – ugostiteljstvo – pomoć u školama – domovi za starije – tajnički poslovi

Niske plaće, razlomljene smjene, nikakvi izgledi. Njezina je odsutnost društvena: bez nje grad ne funkcionira, ali nitko je ne spominje kada se govori o „razvoju”.

Žena udaljenosti – 53 godine

Nebraska je država u kojoj možeš voziti dva sata a da ne vidiš pravi grad. Ta udaljenost postaje način života.

Žena koja živi izvan gradova suočava se s: – dugim putovanjima zbog svake potrebe – slabom medicinskom skrbi – oštrim zimama – osamljenim kućama – jednoličnom rutinom – nikakvom pravom društvenom mrežom.

Njezina je odsutnost zemljopisna: nestaje u kilometrima.

Epilog – Nebraska

Nebraska je zemlja koja se čini jednostavnom, ali jednostavnost je samo površinska.

Žene ovdje nestaju u: – neplaćenom poljoprivrednom radu – zatvorenim zajednicama – krajnjim udaljenostima – nedostatku usluga – krutim ulogama.

To je odsutnost sazdana od zemlje, tradicije i tišine.

Razmišljanje – Nebraska

Svaka država pokazuje jedan oblik odsutnosti. Nebraska pokazuje onaj koji gradi svakodnevica koja se nikada ne mijenja.

Nema očitog nasilja, nema spektakularne krize. Postoji samo život koji se ponavlja, muka koja ostaje nepriznata, uloga koja se ne može napustiti. Nebraska je država u kojoj žene drže sve na okupu i upravo ih zato nitko ne vidi.

I zato zaslužuje ovo poglavlje: jer naj e e brisanje je ono koje se čini normalnim.

NEVADA

Nevada je država izgrađena na prividu. Svjetla, kasina, hoteli, zabava, turizam, kockanje, beskrajan no ni život. Izlog koji svijet doživljava kao slobodu, pretjerivanje i mogućnost.

Istina je suprotna.

Nevada je jedno od mjesta na kojima se žensko tijelo najlakše koristi, iskorištava, troši i zamjenjuje. Mjesto na kojem žene ne nestaju zbog nedostatka prilika, nego zato što se s njihovom prisutnošću postupa kao s robom.

 enska je odsutnost ovdje moderna, lucidna i namjerna. Elegantno, neprekidno i čisto brisanje. Sazdano od nemogućeg radnog vremena, no nih smjena, pritiska izgleda, istrošenog identiteta i uloga koje nameće turistička industrija.

Dama iz kasina i hotela – 33 godine

Las Vegas napreduje samo zato što tisuće žena vode: – recepciju – domaćinstvo – restorane – barove – zabavu – službu za korisnike – koordinaciju – turističke pozivne centre.

Noćne smjene, otkazani vikendi, nepostojeći praznici, stalan pritisak. Žene moraju održavati savršenu sliku, čak i kad im iznutra više nije ostalo energije. Njezina je odsutnost fizička i psihička: radi u sustavu koji je koristi kao „dio doživljaja”, a ne kao osobu.

Žena koja radi u noćnom sektoru – 29 godina

Nevada noću nije glamurozna. Surova je. Među svjetlima, glazbom i predstavama troše se životi:

– hostese – plesačice – barmenice – promotorice – uloge povezane s izgledom i estetskom prisutnošću

Tvoje je tijelo dio ugovora. Ako ga ne možeš održavati, zamijenit će te za minutu.

Njezina je odsutnost ekonomska i moralna: posao traži njezinu sliku, a ne njezinu osobu.

Imigrantkinja koja upravlja iza kulisa – 41 godina

Iza megahotela stotine su imigrantkinja: Filipinke, Meksikanke, Haićanke, Srednjoamerikanke.

One su te koje obavljaju sav posao koji turisti ne bi smjeli vidjeti:

– industrijske praonice rublja – neprekidno čišćenje – podzemne kuhinje – golema skladišta – večernja koordinacija – pripremanje katova

Skriveni životi. Umorna tijela. Neljudske smjene. Njezina je odsutnost sustavna: nužna je, ali se s njom postupa kao da je nevidljiva.

Žena koja živi izvan Las Vegasa – 52 godine

Nevada nisu samo svjetla. To je i okolna pustinja: mali gradovi, niske kuće, rijetke usluge, osamljene industrije.

Žene se ovdje suočavaju s: – previsokim troškovima – ograničenom zdravstvenom skrbi – nedostatkom prijevoza – golemim udaljenostima – surovim, slabo povezanim zajednicama – ograničenim prilikama.

Živi život suprotan onome koji svijet povezuje s tom Državom.

Njezina je odsutnost zemljopisna: ne živi u Nevadi svjetala, nego u stvarnoj Nevadi.

Nitko ne govori o njoj.

Epilog – Nevada

Nevada je država izgrađena na izvedbi. Sve se vrti oko slike, doživljaja i zabave.

Žene su tihi motor koji pokreće taj stroj: hoteli, kasina, restorani, zabava, održavanje, koordinacija.

Ipak, one su najmanje cijenjene. One su te koje nose tuđe snove dok žive surovu, iscrpljujuću i nevidljivu stvarnost.

Nevada ih briše upravo onako kako ih koristi.

Razmišljanje – Nevada

Svaka država pokazuje jedno lice odsutnosti. Nevada pokazuje ono najmodernije: žene svedene na ekonomske funkcije.

Ne briše je siromaštvo. Briše je sustav.

To je izgrađena odsutnost: tiha, elegantna, prerušena u priliku.

Žene imaju tisuću mogućnosti, ali postoji tisuću načina da ih se

potroši.

I zato je ovo poglavlje ključno: jer se među svjetlima manje vidi tko ih svaki dan pali.

NEW HAMPSHIRE

New Hampshire ima slobodu, šume, jezera, brežuljke, savršena sela, mirne ceste i gotovo nikakve poreze. Izvana izgleda kao minimalistički raj: bez kaosa, bez buke, bez golemih gradova. Samo red i priroda.

Problem je u tome što potpuna sloboda često znači potpunu samoću.

A kada država premalo ulaže u javne usluge, teret pada izravno na ljude – ponajprije na žene.

Ovdje odsutnost žena nije tragedija. To je izoliranost, kruti kulturni običaji, obiteljski pritisak i nedostatak pravih društvenih mreža.

New Hampshire ne napada. Ostavlja te samu.

Žena male zajednice – 47 godina

U selima New Hampshirea sve se čini mirnim. Sve je zatvoreno.

Žena mora biti: – pouzdana majka – poštovana društvena osoba – volonterka u školama – prisutna u zajednici – „dobra osoba” prema lokalnim pravilima.

Ne smije griješiti. Ne smije se previše udaljiti od norme. Ne može si priuštiti emocionalne krize.

Njezina je odsutnost kulturna: ima ulogu, ali nema slobodu.

Žena koja živi u hladnoći i udaljenosti – 52 godine

New Hampshire nije velik, ali je pun izoliranih područja, kuća daleko jedna od druge i cesta koje zimi postaju prepreke.

Žena ovdje živi s: – mjesecima snijega – udaljenostima koje sve otežavaju – zdravstvenim problemima koji se kasno liječe – mentalnom izoliranošću – kućnom rutinom koja ne ostavlja prostora – slabom lokalnom zdravstvenom skrbi.

Ako padne, čeka. Ako je bolesna, vozi miljama. Ako se emocionalno slomi, nitko ne primijeti.

Njezina je odsutnost zemljopisna: nestaje u tišini i hladnoći.

Nužni poslovi – 38 godina

U srednje velikim gradovima – Concordu, Manchesteru, Nashui – žene vode osnovne usluge:

– škole – ambulate – skrb za starije – javne urede – osnovno obrazovanje – administrativne usluge

Niske plaće, odgovornosti mnogo veće od plaće, stalna emocionalna opterećenja.

Njezina je odsutnost operativna: drži na okupu ono što je ostalo od sustava socijalne skrbi, ali Država malo ulaže u njezine sektore.

Nužna je, ali iscrpljena.

Žena koja radi slabo plaćene poslove u turističkim područjima – 33 godine

Sjeverni dio države živi od turizma: jesensko lišće, jezera, planine, zima.

Iza savršenih slika su žene koje: – čiste objekte – pripremaju doručke – rade u restoranima – vode B&B-ove – spremaju sobe – obavljaju osnovno održavanje.

Pune sezone i prazne sezone. Nestabilno gospodarstvo. Nikakva stvarna zaštita.

Njezina je odsutnost ekonomska: sve počiva na njoj, ali je sustav smatra zamjenjivom.

Epilog – New Hampshire

New Hampshire je uredan i miran. I upravo zato žena nestaje bez glasa.

Nestaje između: – tradicionalnih uloga – zatvorenih zajednica – fizičke udaljenosti – beskrajne zime – nedostatnih usluga – potplaćenih nužnih poslova.

Nema galame. Nema kaosa. Samo samoća koja postaje norma.

Razmišljanje – New Hampshire

Svaka država pokazuje drukčiji oblik odsutnosti. New Hampshire pokazuje onaj „savršeni”: uljudno, čisto i uredno brisanje.

Ovdje žena upravlja zajednicama, ali nema zajednicu koja bi upravljala njome.

To je paradoks Nove Engleske: što si civiliziraniji, to više očekuješ da će žena sve riješiti sama.

I zato je ovo poglavlje nužno: da nas podsjeti kako čak i naizgled „dobre” države mogu biti strašne za život.

NEW JERSEY

New Jersey je pogranično područje: povezano, frenetično, skupo, preopterećeno ljudima koji svakodnevno putuju na posao, puno mješovitih obitelji, imigranata, teških četvrti, skupih predgrađa i zaboravljenih gradova. Ovo nije New York „s druge strane mosta”. To je složena, rascjepkana savezna država u kojoj žene upravljaju sustavom koji troši više nego što vraća.

Odsutnost žena ovdje proizlazi iz pet vrlo teških elemenata: – iznimno visoki troškovi života – nevidljiv rad u kući – iscrpljujuće putovanje na posao – multietničke zajednice sa stvarnim napetostima – tradicionalne obiteljske uloge koje se opiru.

New Jersey ne briše žene nasiljem. Briše ih naporom postojanja među tisuću funkcija.

Žena koja putuje na posao – 36 godina

New Jersey je savezna država putnika. Svaki se dan gube sati da bi se stiglo do New Yorka ili Philadelphije: vlakovi koji kasne, nepodnošljiv promet, visoki troškovi prijevoza i iznimno kasni povratci.

Žena koja živi takav život živi „napola”: – napola na poslu – napola u javnom prijevozu – napola kod kuće (što, ironično, zauzima više od polovice obiteljskog tereta)

Njezina je odsutnost vremenska: nema vremena za sebe. Nema vremena ni za što.

Ona postoji u isječcima.

Imigrantica u uslužnim djelatnostima – 42 godine

(Latinoamerikanka, Haićanka, Afrikanka, Filipinka)

New Jersey živi od snage imigranata. Žena ovdje nosi pozornicu cijele savezne države: – čišćenje u domovima bogatih – neprijavljeno čuvanje djece – restoranske kuhinje – domovi za starije – održavanje – slabo plaćene osnovne usluge

Suočava se s trima problemima istodobno: – niske plaće – iznimno visoke stanarine – goleme obiteljske odgovornosti.

Njezina je odsutnost ekonomska i jezična: radi, govori, prilagođava se, ali ostaje na marginama sustava.

Neophodna je, a ipak uvijek zamjenjiva.

Žena iz teških četvrti – 34 godine

New Jersey nije samo bogataška oholost. Ima neke od najproblematičnijih gradova na Istoku:

– urbano nasilje – nedovoljno financirane škole – nezaposlenost – krhko zdravstvo – nedostatak stvarnih usluga za zajednicu

Žena koja ovdje živi suočava se sa: – stalnom nesigurnošću – nesigurnim poslovima – neučinkovitim prijevozom – troškovima života nerazmjernima plaćama.

Ona je stup jednoroditeljskih obitelji, okosnica društvenih mreža, osoba koja spašava sve kad nitko ne spašava nju.

Njezina je odsutnost urbana i strukturna: nitko je ne sluša kad sustav zakaže.

Žena bogataškog ponosa – 45 godina

Druga strana New Jerseyja su njegova bogata predgrađa: goleme kuće, izvrsne škole, uredne četvrti.

Žene ovdje žive pod stalnim pritiskom: – prepun obiteljski raspored – aktivnosti djece – prisilno volontiranje – besprijeekorna društvena slika – brak kao statusni simbol – iznimno visoka očekivanja.

Ne smije se pokazati krhkom. Ne smije podbaciti. Ne smije prekinuti predstavu.

Njezina je odsutnost pitanje identiteta: vide je kao obiteljsku funkciju, a ne kao pojedinku.

Epilog – New Jersey

New Jersey je savezna država koja živi prebrzo i preskupo. Žene su te koje njome zaista upravljaju, ali sustav ih briše dok ih koristi.

– putovanje na posao – nevidljivi poslovi – nedovoljne usluge – opasne četvrti – predgrađa opsjednuta natjecanjem – krute obiteljske uloge – multikulturalnost bez stvarne potpore

Država funkcionira zahvaljujući njima, ali nikada ne pogleda njihov trud.

Razmišljanje – New Jersey

Svaka savezna država pokazuje neki oblik odsutnosti. New Jersey pokazuje onaj koji nastaje iz sustava koji očekuje previše, a vraća premalo.

To je država posredovanja: preblizu središtima moći, predaleko od njihovih prilika. Ovdje žene žive u stalnoj stisnutosti: vremena, novca, energije, identiteta.

Nije kriv jedan jedini čimbenik. Kriv je njihov zbroj.

I upravo to New Jersey čini središnjim u ovom svesku: pokazuje kako ženska odsutnost može nastati iz punog života – punog svega

osim prostora za sebe.

NOVI MEKSIKO

Novi Meksiko jedna je od najfascinantnijih i najzahtjevnijih saveznih država Amerike. Čista ljepota: prostrane pustinje, crveni kanjoni, starosjedilačke zajednice, drevna kultura, duhovnost, tišina. No iza te snažne estetike krije se mnogo okrutnija stvarnost:

– povijesno siromaštvo – kronične ovisnosti – slabe javne usluge – zemljopisna izoliranost – krhke škole – skriveno obiteljsko nasilje – prekogranična trgovina drogom

To je savezna država u kojoj žene ne nestaju slučajno: nestaju jer žive na području gdje sve teži – udaljenost, povijest, kultura, siromaštvo, zatvorene zajednice, nesigurni poslovi.

Novi Meksiko je napuštena ljepota. A u tom napuštanju su žene koje sve drže na okupu.

Starosjedilačka žena iz puebla – 43 godine

Novi Meksiko ima jednu od najbrojnijih indijanskih populacija u Americi: žene naroda Pueblo, Navajo i Apache.

Živi između dvaju svjetova: – drevne tradicije – moderne države koja je ignorira.

Suočava se s: – nedovoljno financiranim školama– minimalnom zdravstvenom skrbi– prenapučenim stanovima– niskim plaćama– ograničenim pristupom osnovnim uslugama– kulturnom i zemljopisnom izoliranošću.

Uzdržava velike obitelji, cijele zajednice i nosi teške odgovornosti.

Njezina je odsutnost povijesna: u posljednjih sto godina Država je njezinu narodu uzela sve, a nije vratila gotovo ništa.

Latinoamerikanka iz siromašnih područja – 35 godina

Novi Meksiko je više latinoamerički nego američki. Španjolski je posvuda, mješovite obitelji i težak rad.

Latinoamerikanke su posvuda iza kulisa ove savezne države: – čišćenje – ugostiteljstvo – skrb – laka poljoprivreda – lokalne trgovine – potpora zajednici.

Žive od iznimno niskih plaća uz troškove koji rastu. Mnoge obitelji žive na rubu. Bez dokumenata situacija je još krhkija: strah, nevidljivost, nikakva stvarna pomoć.

Njezina je odsutnost ekonomska i politička: naporno radi, ali nikada nije zastupljena.

Žena koja živi daleko od svega – 52 godine

Novi Meksiko je golem, ali prazan. Sićušni gradići, kuće u pustinji, gradovi udaljeni satima jedan od drugoga.

Žena se ovdje suočava s: – potpunom samoćom – dalekom zdravstvenom skrbi – nikakvim prijevozom – oštrim zimama, nemilosrdnim ljetima – nepromjenjivom svakodnevicom – malo posla – raširenim ovisnostima uokolo.

Ako padne, nitko ne dolazi. Ako joj treba liječnik, vozi satima. Ako ima problema, rješava ih sama.

Njezina je odsutnost zemljopisna: nestaje u prostoru.

Žena koja radi u sektoru turističko- duhovnom – 30 godina

Novi Meksiko privlači „duhovni” turizam: umjetnost, meditaciju, pustinje, duhovna povlačenja, starosjedilačku kulturu.

Iza poetične slike stoje žene koje uzdržavaju gospodarstvo: – B&B smještaji– kulturne vodičice– galerije– mali restorani– obrtničke radionice– sezonske usluge.

To je nestabilan sektor: izvrsna zarada u visokoj sezoni, gotovo ništa u ostalim mjesecima.

Njezina je odsutnost ekonomska: ljepota kraja privlači novac, ali ga ne zadržava za one koji ondje žive.

Epilog – Novi Meksiko

Novi Meksiko je savezna država koja postoji između dviju krajnosti: apsolutne ljepote i kroničnog siromaštva. Duboke duhovnosti i političke zapuštenosti. Snažne tradicije i slabih usluga.

Žene ovdje nose sve na svojim ramenima: starosjedilačke zajednice, latinoameričke obitelji, izolirane pustinje, gradove umjetnosti, minimalne poslove.

I dok one uzdržavaju državu, nitko ne uzdržava njih.

To je odsutnost koja ne stvara buku jer je krajolik prelijep. A ljepota sve prekriva.

Razmišljanje – Novi Meksiko

Svaka savezna država pokazuje drukčiji oblik odsutnosti. Novi Meksiko pokazuje onaj koji stvaraju udaljenost i neriješena povijest.

Ovdje ženu ne briše jedna jedina sila. Briše je sve zajedno:

– zemljopis – kultura – tradicija – siromaštvo – izoliranost –
obiteljske uloge – nedostatak usluga – politička nevidljivost

To je drevno brisanje. Gotovo nasljedno.

I zato je ovo poglavlje presudno: jer Novi Meksiko nije mjesto koje je zaboravilo vrijeme. To je mjesto koje je zaboravila država. A žene to plaćaju svaki dan.

SAVEZNA DRŽAVA NEW YORK

New York nije grad. On udara u tijelo. To je val koji te zgrabi i vuče sa sobom čak i ako to ne želiš. To je prisutnost koja ne traži dopuštenje. Uđeš ovamo i odmah shvatiš da ti ne odlučuješ o onome o čemu odlučuje on.

To je jedino mjesto na svijetu gdje oko sebe možeš imati milijune ljudi i ipak se osjećati usamljenije nego u pustinji. To je grad koji te promatra, mjeri, procjenjuje, troši, i ako ne možeš pratiti ritam, ostavlja te za sobom ne osvrćući se.

New York te ne dočekuje. Procjenjuje te.

To je prijestolnica svijeta, ali i prijestolnica nevidljivih. Grad koji pokazuje samo pobjednike, zaboravljajući tisuće žena koje omogućuju da svaki njegov centimetar funkcionira. One koje nose živote drugih dok nitko ne nosi nju.

New York je sve odjednom: nasilno razmetljivo bogatstvo i siromaštvo koje više nema glasa, četvrti koje promijenile lice za pet godina i četvrti koje se nisu promijenile pedeset godina, jezici koji se miješaju, kulture koje se preklapaju, tijela koja se križaju, životi koji jedni s drugima nikada zapravo ne razgovaraju.

To je grad izgrađen na neprestanom kretanju: ulaziš u prepune vlakove i izlaziš iz njih, hodaš prljavim, blještavim ulicama, tražiš posao koji te drži na površini, juriš dostaviti narudžbe, ideš u ambulantu, u školu, kući, u smjene, u tisuću različitih smjerova. To je područje koje ti mnogo obećava, ali ti daje samo ono što otrgneš.

New York funkcionira zahvaljujući ženama koje drže na okupu dijelove koje drugi ignoriraju: onima koje rade na najvišim katovima neboda, onima koje čiste podove na nižim katovima, onima koje odgajaju djecu obitelji koje nemaju vremena, onima koje preživljavaju u četvrtima u koje nitko ne želi pogledati, onima koje se suočavaju s gradom koji od tebe traži sve i uvijek te ostavlja napola dovršenu.

Ovdje žena istodobno proživljava tri razine pritiska:

1. Pritisak ritma:

ako usporiš, nestaješ. New York ne čeka nikoga i za tebe ne radi iznimke.

2. Pritisak troškova:

ovdje sve stoji previše – dom, vrijeme, energija, identitet. I svaki dan postaje financijski izazov.

3. Pritisak prisutnosti:

uvijek moraš biti ondje, moraš izdržati, moraš funkcionirati, moraš držati.

Ali tko drži tebe?

New York je lijep i okrutan: daje ti stvarne prilike, ali traži iznimno visoku cijenu.

Žena ovdje nije slaba prisutnost. Ona je svakodnevni stroj za preživljavanje. Ona je ta koja nosi škole, bolnice, restorane, čišćenje, javne usluge, prijevoz, obitelji, nebodere, tvrtke i četvrti.

Ipak, u priči o gradu njezin glas nije u središtu. On je pozadina. Funkcionalan je. Nužan je, ali se ne slavi. Prisutan je, ali se ne čuje.

New York je grad koji sve izlaže pogledu, osim onih koji ga zaista pokreću.

I upravo zato zauzima drukčije mjesto u ovom svesku. To nije savezna država kao bilo koja druga. To je točka u kojoj se stječu sve ženske odsutnosti Amerike: ekonomska, kulturna, urbana, jezična, rasna, profesionalna i emocionalna.

To je mikrokozmos svega što funkcionira i svega što ne funkcionira.

Ovdje su žene posvuda. Ipak mogu nestati u sekundi. Dovoljno je da njihov ritam postane sporiji od ritma grada.

New York je velik, ali ne dovoljno velik da primi težinu jednog ženskog života. I ovo poglavlje to dokazuje: najpoznatiji grad na svijetu nije najpravedniji. Samo je najvidljiviji. I u golemoj buci njezine svakodnevice žena se gubi u tišini.

Manhattan

Olivia, 39 – Midtown, uredi u neboderima i užurban način života

Olivia ulazi u podzemnu u 7.10. Linija 6, stoji, mobitel u ruci, pogled već uprt u bujicu e-poruka.

Radi na dvadeset i sedmom katu staklene zgrade u Midtownu. Voditeljica je projekata u tvrtki koja prodaje usluge koje nitko

zapravo ne zna objasniti. Svi govore o brojkama, prognozama, tromjesečnim ciljevima. Nitko ne govori o ljudima.

Olivia ima šestogodišnju kćer koju budnu vidi dva sata dnevno. Ujutro, da je obuče, navečer, da je stavi u krevet. Ostalo je prepušteno drugima: dadilja, škola, aktivnosti nakon škole, kratke poruke.

Šef od nje traži „fleksibilnost”, ali fleksibilnost je uvijek jednostrana: – sastanci koji se produljuju – pozivi izvan rasporeda – izmišljene hitnoće – projekti koje treba završiti „do večeras”.

Manhattan se prodaje kao grad prilika. Za Oliviju je to grad koji joj krade vrijeme i prodaje joj ga natrag u obliku dostave na kućnu adresu, praonice rublja i plaćenih usluga.

Navečer, kad izlazi iz ureda, svjetla zgrada doimaju se kao poruga. Sve blista, osim njezina života.

Olivijina odsutnost nije jeftina. Ona proždire vrijeme. Prisutna je posvuda osim ondje gdje je najvažnije.

Ja, Nando, kad je gledam kako prelazi 3rd Avenue brzim korakom nekoga tko si ne može dopustiti da uspori, vidim jednu jednostavnu stvar: ženu koja drži grad koji nikada neće držati nju.

— Nando

Brooklyn

Aisha, 31 – Bedford-Stuyvesant, gentrifikacija naopako

Aisha je rođena u Bed-Stuyu, povijesno afroameričkoj četvrti. Rap, povijest, obitelji, crkve i ljetni roštilji na pločnicima.

Onda su došli „umjetnici”, investitori, novi kafići, rasni psi na povodcima i cijene koje rastu bez ikakve logike. Uobičajeni scenarij.

Aisha radi u lokalnoj javnoj školi. Njezini učenici dolaze iz obitelji kojima svake godine prijeti deložacija. Mnogi njezini školski drugovi iz djetinjstva više ne žive ondje: istjerali su ih projekti „urbane obnove”.

Poučava, sluša, rješava sukobe, štiti. Danju je učiteljica, psihologinja, starija sestra i zaštitni zid. Noću ispravlja zadaće sjedeći za stolom u unajmljenoj kuhinji, tjeskobna jer jednog dana više neće moći plaćati tu kuću.

Grad slavi Brooklyn kao „cool”. Aisha nema vremena biti „cool”: mora preživjeti.

Njezina je odsutnost urbana i politička: četvrt oko koje svi špekuliraju jedina je koju nitko zaista ne sluša.

— Nando Queens

María Fernanda, 42 – Jackson Heights, tri svijeta u jednom

tijelo

María Fernanda je iz Ekvadora. Živi u Jackson Heightsu u Queensu: mjestu gdje se u jednom bloku govori deset različitih jezika, a nijedan od njih nije jezik moći.

Noću čisti urede na Manhattanu, a danju čuva djecu kad zatreba. San je luksuz na sat.

Ima dvoje djece: jedno rođeno u Quitu, drugo rođeno u New Yorku. Starije je pita zašto nikad nije kod kuće. Mlađi misli da se njegova majka uvijek žuri.

María šalje novac majci koja je ostala u Ekvadoru. Uzdržava dva kontinenta. Jednim tijelom.

Njezin je život neprestano putovanje: Queens → Manhattan → Queens. Spori vlakovi, teške torbe, umorne noge.

Nitko je zapravo ne vidi. Za roditelje američke djevojčice o kojoj se brine ona je „Mary”. Za kolegice čistačice ona je „gospođa koja nikad ne staje”.

Njezina je odsutnost jezična i društvena: ona pokreće New York koji radi, ali ne pripada nijednoj službenoj priči.

Ja, Nando, sretnem je jedne nedjelje ujutro na Roosevelt Avenue i jedino što pomislim jest: ova zemlja stoji samo zato što je žene poput nje ne puštaju da padne. — Nando

Bronx

Keisha, 29 – South Bronx, svakodnevni otpor

Keisha živi u South Bronxu. Istrošene zgrade, česte sirene, jeftine trgovine, djeca koja se igraju na razbijenim pločnicima.

Sama odgaja dvoje djece. Njihov je otac prije mnogo godina nestao između obećanja i isprika.

Radi u supermarketu, u večernjoj smjeni: – brza blagajna – nervozni kupci – voditelji koji provjeravaju svaku minutu – plaća koja nikad nije dovoljna.

Danju juri na sve strane: – vodi djecu u školu – razgovara s učiteljima – svađa se s uredom koji upravlja potporama – kupuje namirnice, brojeći svaki dolar.

Nema vremena misliti na sebe. Zna samo da tu dvoje djece mora držati na nogama.

Bronx se još uvijek prikazuje kao problem. Keisha je rješenje koje nitko ne prepoznaje: majka koja drži četvrt koju političari koriste samo kao kulisu.

Njezina je odsutnost strukturna: u središtu je svega što se događa, ali za sustav ne postoji.

— Nando

Staten Island

Gina, 45 – nevidljiva putnica između dvaju gradova

Gina živi na Staten Islandu. Radi u uredu osiguravajuće kuće na Manhattanu. Svaki dan ista rutina:

– autobus – trajekt – podzemna – ured – i onda sve natrag na početak.

Za stanovnike Manhattana Staten Island jedva postoji. Bradavica na karti, dno hrpe. Za Ginu je to, međutim, dom. Ali i kavez.

Željela bi promijeniti posao, ali svaka je ozbiljna prilika daleko. Željela bi više vremena za djecu, ali ga poklanja prijevozu. Željela bi ne biti umorna svake večeri, ali grad nije blag prema onima koji žive na njegovim rubovima.

Njezina je odsutnost i vremenska i prostorna: živi na mjestu koje je izolira, radi na mjestu koje je koristi.

Ja, Nando, zamišljam je kako stoji na trajektu, sa šalicom kave u ruci, pogleda izgubljena u obrisu grada. New York pred njom. Njezin je život u sredini.

— Nando

Wall Street

Rachel, 37 – žena koja se ne smije slomiti.

Rachel radi u financijskom sektoru. Nema luksuz biti osrednja. Ne u tom okruženju. Ne kao žena.

Naučila je govoriti brže, nikad ne pogriješiti u tonu, nikad ne pokazati oklijevanje. Nikome se ne oprašta slom, ali ženin slom pamti se cijeli život.

Dani su strojevi: brojke, grafikoni, pozivi, sastanci, lanci e-poruka, poslovne večere, odluke donesene prebrzo, s prevelikim posljedicama.

Kad dođe kući, prazna je. Ne tužna: prazna. Nema energije graditi išta izvan posla. Polovične veze, prekinuta prijateljstva, daleka obitelji.

New York plješće uspjehu žena na Wall Streetu na konferencijama, događanjima o osnaživanju i panelima. Onda, čim se mikrofon ugasi, sve se vraća na staro.

Njezina je odsutnost emocionalna: prisutna je u svakoj prostoriji u kojoj se donose odluke, ali morala se odreći dijela sebe da bi ondje sjedila.

Ova priča nema pouke. Ima samo otvoren račun.

— Nando

Latinoamerička dadilja

Dolores, 54 – Upper East Side, odgaja tuđu djecu.

Dolores dolazi iz Meksika. U New Yorku živi dvadeset godina. Dvadeset godina ulazi u domove koji nikada neće biti njezini.

Radi na Upper East Sideu, među golemim stanovima, vrataršima, tihim dizalima i kuhinjama većima od cijelog njezina jednosobnog

stana u Queensu. Odgovila je četvero djece u obitelji koja je smatra „gotovo članom obitelji”. „Gotovo.” Riječ koja sve govori.

Gledala je njihove prve korake, slušala njihov plač, brisala im suze, pripremala užine, pratila ih u školu, snimala njihova poslijepodneva, slušala njihova priznanja.

Kad ta djeca odrastu, odu. Dolores ostaje.

Te se večeri vraća kući kasno. Njezin biološki sin, sada odrastao, još uvijek prema njoj gaji određeno poštovanje, pomiješano s ogorčenošću: kao dijete malo ju je viđao. Bila je zauzeta time da bude majka drugima.

Njezina je odsutnost dvostruka: majka prisutna u životima drugih, majka odsutna iz vlastite obitelji.

I Amerika sve to sažima jednom rečenicom: „To je posao.”

— Nando

Beskućnica

Monique, 51 – Midtown, nevidljiva među milijunima

Monique spava gdje god može. Ponekad u prihvatilištu, ponekad na komadu kartona ispred zatvorenog izloga, ponekad na stolici na nekoj postaji podzemne željeznice.

Nekoć je imala kuću, partnera, posao. Onda uobičajena spirala: bolest, dugovi, gubitak posla, psihički slom, nitko za koga bi se uhvatila. Crnkinja je, ima više od pedeset godina i tijelo koje nosi kroz svaku zimu koju provede na ulici.

Ujutro, dok grad žuri na posao, ona je ondje. Ista ulica, isti ugao, isti pogled koji nitko ne želi susresti.

Njezina je odsutnost potpuna: za sustav ona više nije ništa. Ni radnica, ni potrošačica, ni „korisna”. Zato ne postoji.

Ja, Nando, svaki put kad u New Yorku vidim ženu na ulici, postavim si isto grubo pitanje: koliko je koraka Država morala preskočiti da bi ona završila ovdje?

Odgovor je uvijek isti: previše. Nando

Velika bolnica

Sofia, 34 godine – medicinska sestra između dviju smjena i bez

daha

Sofia ulazi u bolnicu dok mnogi još spavaju. Smjena traje od 7 ujutro do 7 navečer. Ako sve bude u redu. Jer na nekim odjelima „ako sve bude u redu” ne postoji.

Radi u velikoj bolnici na Manhattanu. Beskrajni hodnici, neonska svjetla, alarmi, monitori, slomljeni glasovi, tijela priključena na aparate, rodbina koja postavlja pitanja, liječnici koji projure.

Sofia si ne može dopustiti da se sruši. Svaki postupak ima posljedice. Svaka nepažnja mnogo teži.

Na kraju smjene još uvijek nosi: – priče koje ne završavaju – poglede koje ne zaboravlja – vijesti koje je morala šapnuti – odgovornosti koje joj nitko ne može oduzeti. Izvan bolnice New York juri kao da se ništa ne događa. Unutra ona drži najkrhkiji dio grada.

Njezina je odsutnost i emocionalna i institucionalna: u srcu je zdravstvenog sustava, ali njezin glas ne vrijedi koliko njezina izdržljivost.

Ja, Nando, gledajući te žene u odorama kako iscrpljene izlaze iz smjene, shvaćam jednu jednostavnu stvar: kad bi jednog dana sve zajedno odlučile stati, grad bi se srušio za 48 sati.

— Nando

Restorani

Giulia, 27 – Lower East Side, tanjuri, stolovi i stisnuto

dostojanstvo

Giulia je Amerikanka talijanskog podrijetla, ali iz onog New Yorka koji pravi Talijani više ne poznaju. Ne Little Italy kao s razglednice, nego beskrajne smjene u restoranu na Lower East Sideu.

Konobarica je, ali radi mnogo više: – improvizirana psihologinja – gromobran za nervozne goste – tampon između kuhinje i sale – estetska prisutnost za pokazivanje – tijelo uvijek uspravno, osmijeh uvijek na licu

Napojnice odlučuju hoće li tjedan biti za život ili samo za predah. Osnovna plaća je smiješna, kao i uvijek u toj branši.

Na kraju večeri postave joj najgluplje pitanje od svih: „A čime se zapravo baviš?”

Kao da to nije „zapravo” posao. Njezina je odsutnost društvena: svima je potrebna kad su gladni, nitko je ne uzima u obzir kad je riječ o pravima.

Ja, Nando, više poštujem ženu koja zna izdržati osmosatnu smjenu u sali nego nekoga tko sjedi za stolom i misli da vrijedi više samo zato što plaća.

— Nando

Kreativna industrija

Leah, 36 – Brooklyn, kreativka koja nikada ne može isključiti svoj

mozak.

Leah radi kao scenaristica i producentica u produkcijskoj kući u Brooklynu i na Manhattanu. Serije, kampanje, sadržaji. Uvijek nešto treba izmisliti, uvijek nekoga treba uvjeriti, uvijek neki smiješan rok.

Na zabavi za pokretanje novog projekta svi govore o „viziji”, „priповijedanju” i „novim narativima”. Nitko ne govori o neprospavanim noćima, beskrajnim ispravicima, ukradenim idejama ili sagorijevanju prerušenom u „strast prema poslu”.

Leah živi u dijeljenom stanu u Bushwicku. Možda je „napravila karijeru”, ali troškovi grada izjedaju svaki napredak.

Njezina je odsutnost profesionalna: New York prodaje kreativnost kao slobodu, ali njezina je kreativnost vezana uz proračune, pozive, apsurdne zahtjeve, stalni pritisak.

Ona proizvodi maštu. Drugi je unovčuju.

— Nando

Slobodnjakinja u komadićima

Priya, 33 – tri posla, nula sigurnosti

Priya je rođena u Queensu, od roditelja Indijaca. Obrazovana je i ima glavu punu ideja, ali njujorško tržište rada uručilo joj je jasan paket: slobodnjakinja zauvijek.

Radi grafički dizajn za agencije koje je zovu „vanjskom suradnicom”, piše sadržaje za brendove koji je nikada ne spominju i povremeno drži kratke tečajeve o tome kako povisiti stanarinu.

Nema godišnjeg odmora, nema bolovanja, nema bonusa, ništa zajamčeno. Ima samo odgovornosti.

Danju predaje poslove. Noću provjerava e-poštu, nadajući se da neće dobiti još jedno „treba nam čudo do sutra”.

Grad voli govoriti: „Ovdje, ako si talentiran, možeš uspjeti.” Ali istina je drukčija: ovdje, ako imaš talenta, cijedit će te dok od tebe ne ostane ništa.

Njezina je odsutnost ugovorna: vodi dijelove komunikacije, kampanja i projekata, ali na papiru je uvijek „vanjska usluga”.

Ja, Nando, jasno vidim zamku na licu osobe poput tebe: pun posao, prazan život.

— Nando

Socijalno stanovanje

Tanya, 44 – East Harlem, majka, skrbnica, meta

Tanya živi u kompleksu socijalnih stanova u East Harlemu. Zgrade su stare, loše održavane, dizala se često kvare, a stube su istrošene.

Majka je troje djece. Radi kao asistentica u lokalnoj školi. Plaća nisku stanarinu, ali prava je cijena nešto drugo: živjeti na mjestu koje država više ne smatra svojim.

Svaki je dan podijeljen između: – posla – sastanaka u školi – susjeda kojima treba pomoći – birokracije za potpore – tjeskobe zbog djece koja odrastaju u složenom okruženju – zvukova svađa, policije, sirena.

Njezina je odsutnost politička: njezina četvrt postoji samo kad treba fotografija za priču o „društvenim problemima”.

U međuvremenu je na životu održava ona, i žene poput nje, koje služe kao zid protiv svega.

New York govori o razvoju, obnovi i ulaganjima. Ali kad se popneš stubama nekih zgrada, shvatiš da su mnoge napuštene godinama.

— Nando

Obiteljsko nasilje

Rosa, 38, Queens, zarobljena između straha i dokumenata.

Rosa je iz Dominikanske Republike. Živi u dijeljenom stanu u beskrajnom dijelu Queensa.

Ima muža koji radi povremeno i koji se izmjenjuje: dani kad se ispričava, dani kad više, dani kad gura, dani kad udara. Rosa ne odlazi iz triju razloga: – boji se – nema novca – boji se da će izgubiti dozvolu boravka u zemlji.

Noću, kad on spava, pretvara se da se ništa ne događa. Ujutro se našminka da prekrije modrice i ide na posao u praonicu rublja.

Sustav joj govori: „Nazovi, zatraži pomoć, izađi.” Ali stvarnost je prljavija: puna prihvatilišta, liste čekanja, preopterećene socijalne radnice, malo stvarne zaštite.

Njezina je odsutnost pravna: zarobljena je u praznini zakona, dokumenata, straha i nedostatka alternativa.

Ja, Nando, gledam izvana i znam da je rečenica „ako želi, može otići” jedna od najlažnijih i najkukavičkijih koje je ovaj svijet ikada izmislio.

— Nando

Ultraortodoksne četvrti

Chaya, 29 – Borough Park, život određen prije rođenja.

Chaya živi u Borough Parku u Brooklynu. Ultraortodoksna židovska četvrt. Stroga pravila, zatvorena zajednica, dodijeljene uloge.

O njezinu životu odlučeno je prije nego što je uopće mogla imati mišljenje: – brak u nevjerojatno mladoj dobi – mnogo djece – nikakva stvarna samostalnost – vjersko učenje u središtu – vanjski svijet viđen kao prijetnja.

Dan joj je pun: kuća, djeca, kupovina, kuhanje, obredi, neprestani zahtjevi. Nikad trenutak prave tišine, nikad prostor samo za nju. Chaya ima misli koje ne može izraziti. Pitanja koja ne može postaviti. Slutnje o tome što bi moglo postojati ondje vani, ali nikakvu kartu da onamo stigne.

Njezina je odsutnost kulturna i duhovna: prisutna je u svakoj gesti svojega svijeta, ali ne može postojati kao pojedinka odvojena od strukture.

New York plješće različitosti, ali rado prihvaća da neke žene žive u „nevidljivim” kulturnim kavezima ako ne smetaju drugima.

— Nando

Salon za nokte

Li Mei, 41 – Flushing, savršene ruke, potrošen život

Li Mei radi u salonu za nokte u Flushingu u Queensu. Klijentica za klijenticom, nokat za noktom, miris odstranjivača laka, maska na

licu, pogrbljena leđa.

Došla je iz Kine prije više od deset godina. Posao je našla odmah: gotovina, duge smjene, malo pitanja.

Radi šest dana tjedno, deset sati dnevno. Ponekad i više od toga.

Za klijentice ona je dodatak salonu: „gospođa koja dobro i u tišini radi nokte”.

Nitko se ne pita: – koliko joj novca ostaje u džepu – koliko često udiše kemikalije – ima li zdravstveno osiguranje – može li noću spavati bez bolova. Njezina je odsutnost kemijska i društvena: polako se troši pod neonskim svjetlima, uljepšavajući tuđe ruke, dok nitko ne primjećuje kakve su njezine.

Ja, Nando, zamišljam je kako navečer zatvara salon i broji novac. Ne dobit: maržu. Razliku između toga da ostane na površini ili da potone još malo dublje.

– Nando

Žena noći

Jasmine, 28 – Times Square, jarka svjetla, krhak život

Jasmine radi u klubovima koji žive nakon ponoći. Ne pleše zbog umjetnosti. Pleše da bi preživjela.

Radi u dugim smjenama: mračni hodnici, vođa koji se previše smiješe, gosti koji brkaju uslugu s pravom na sve.

Naučila je deset pravila koja nigdje nisu zapisana: – smiješi se – ne vjeruj – ne ostaj sama – ne pij ono što ti nude – ne pokazuj strah – drži oči otvorene – ne sklapaj prijateljstva – ne vjeruj nikakvim obećanjima – ne staj – ne vraćaj se kući kasno sama.

Svaka je noć hodanje po nevidljivoj žici. Nitko je ne štiti: ni klubovi, ni policija, ni grad.

Njezina je odsutnost moralna: svi znaju da postoji, ali nitko je ne želi priznati kao radnicu.

Ja, Nando, kad vidim djevojke koje u zoru izlaze iz klubova, znam da snaga nije glamurozna. Ona je preživljavanje. — Nando Dostavljačica Karla, 30 – Queens → Manhattan, kiša, snijeg, vrućina, uvijek na ulici Karla radi sa svojim biciklom.

Termoizolacijski ruksak na leđima, mobitel na upravljaču, aplikacija koja odlučuje o svemu: – ruta – plaća – vrijeme – kazna – sljedeća narudžba Ona je „pametni” dio sustava. Dio u koji nitko ne želi pogledati. Juri pokraj automobila, taksija, rupa na cesti i nemilosrdnih semafora. Vozi po kiši, kroz snijeg, dok joj vjetar ledi lice. Sve za nekoliko dolara isplaćenih kap po kap. Te se večeri vraća kući iscrpljena. Bez zaštite, bez sigurnosti, bez osiguranja. Njezina je odsutnost digitalna: postoji samo unutar aplikacija. Ne izvan njih. — Nando Samohrana majka iz dubokog Queensa Erika, 33 – Far Rockaway, između oceana, udaljenosti i siromaštva Far Rockaway je New York, ali ne nužno. Udaljen je, odsječen i zaboravljen. Područje koje grad koristi samo za statistiku. Erika ondje živi s dvoje djece. Radi u supermarketu. Svaki dan čini što može:

– podiže djecu – oblači ih – priprema doručak – vodi ih u školu – juri na posao – poslučuje kupce, vage, blagajne – vraća se kući autobusima koji voze beskrajno dugo – kuha – čisti – sve dovodi u red

Ona je majka koja ima tri života: svoj, život svoje djece i život četvrti.

Njezina je odsutnost zemljopisna: živi predaleko da bi je itko vidio.

Ja, Nando, gledam karte i udaljenosti i znam jedno: one koje žive u Far Rockawayu svaki dan žive s nevidljivim hendikepom.

— Nando

Žena iz afroameričke zajednice Brooklyna

Latoya, 40 – Brownsville, rutina preživljavanja

Brownsville je jedna od najteže pogođenih četvrti New Yorka. Drevno siromaštvo, loše usluge, zapuštene škole.

Latoya ima dva posla: ujutro u školi, navečer u domu za umirovljenike.

Njezin dan nikad ne završava. Nema radnog vremena. Nema margina. Nema predaha.

Svaki mjesec moraš odlučiti što ćeš platiti prvo: stanarinu? račune? hranu? prijevoz? lijekove?

Njezina je odsutnost rasna: u gradu koji se voli nazivati „progresivnim” crne žene iz siromašnih četvrti nestaju posljednje i ponovno postaju vidljive samo kad postoji neka tragedija za objaviti na internetu. — Nando Žena u tehnologiji Hannah, 29 – Manhattan, startup, tjeskoba, pritisak, pretvaranje Hannah radi u tehnološkom startupu koji govori o „raznolikosti”, „uključenosti”, „budućnosti” i „novom vodstvu”. Onda, u praksi: – muškarci na vrhu – muškarci koji donose odluke – muškarci koji vode projekte – muškarci koji dobivaju sredstva. Hannah obavlja sav nevidljivi posao: organizira, uređuje, prezentira, bavi se klijentima i rješava hitne slučajeve. Dobra je. Toliko dobra da je svi iskorištavaju. Već godinu dana ide na terapiju zbog tjeskobe i sagorijevanja. Njezina je odsutnost kulturna: tehnologija tvrdi da je moderna, ali iznutra je stara. Ja, Nando, shvatio sam da se „novi svijet” ne mijenja dok se ne promijene oni koji njime upravljaju. — Nando Imigrantica

bez dokumenata Yaritza, 26 godina – Bronx, radi posvuda, živi skrivajući se. Yaritza za državu ne postoji. Zato ni država ne postoji za nju. Radi na tri neobična mjesta: – čišćenje u stambenoj zgradi – kuhanje u delikatesi – čuvanje djece kad zatreba.

Plaćaju je u gotovini. Bez sigurnosti. Bez zaštite. Bez prava.

Boji se policije, boji se imigracijskih službi, boji se vlasnika stanova, boji se da će zbog jedne prijave zauvijek nestati.

Njezina je odsutnost pravna: živi u procjepu između dvaju svjetova. Nužna je, ali nepriznata.

— Nando

Imigrantica u bijegu

Maha, 37, iz Astorije, bježi od prisilnog braka.

Maha je stigla s Bliskog istoka prije dvije godine. Iza sebe je ostavila nasilnog muža, obitelj koja nije željela njezinu slobodu i kulturu koja ženi ne dopušta da sama donosi odluke.

U New Yorku živi u dijeljenoj sobi u Astoriji. Radi u trgovini mješovitom robom. Navečer uči engleski gledajući videozapise na mobitelu.

U sebi nosi drevni strah: da će je netko iz obitelji pronaći. Da će se sve vratiti. Da će sloboda završiti. Njezina je odsutnost afektivna: postoji napola, jednom nogom u novom životu, a drugom u vječnom bijegu.

New York joj je dao priliku da nestane. Sada mora naučiti postojati.

— Nando

Žena milja cesta, podzemne, buke, utrke

Elena, 50 godina – Manhattan, život proveden u gradu koji proždire.

Elena živi u gradu više od trideset godina. Vidjela je kako se mijenjaju četvrti, zgrade, trgovine i lica. Vidjela je kako prijatelji odlaze, kolege gube posao, obitelji se raspadaju.

Ona je ostala.

Radi kao nadzornica u robnoj kući. Duge smjene, teška odgovornost, stalni pritisak. Vodi timove, rješava kupce i spašava dane koji su trebali propasti.

Elena je pravi New York: onaj koji se ne pojavljuje u filmovima. Onaj koji pokreće sustav. Onaj koji se ne žali, ali osjeća svaki udarac.

Njezina je odsutnost egzistencijalna: dala je sve gradu, a grad joj je vratio samo izdržljivost.

Ja, Nando, kad sretnem žene koje ovdje žive dvadeset godina, shvatim nešto što nijedan turist nikada neće shvatiti: živjeti u New Yorku je spor rat. A one koje ostanu pobjeđuju svaki dan, bez slavlja.

— Nando

Epilog

New York je grad koji zahtijeva da ga se vidi, ali nikada zaista ne gleda. To je mjesto koje ulazi u tebe kao nezatraženi izbor: ili ga prihvatiš, ili te zgnječi.

U tom savršenom kaosu žene su nevidljiva os koja sve drži na okupu. U vlakovima su, u kuhinjama, u bolnicama, u školama, u neboderima, u skladištima, u četvrtima u koje moć nikada ne ulazi. Posvuda su, ali ih se uzima u obzir samo kad su potrebne.

Grad juri brže od samog života i u toj utrci troši one koje ga zaista održavaju. New York obećava sve: uspjeh, prilike, spas. Onda traži cijenu koju ne navodi.

Istina je jednostavna: najpoznatiji grad na svijetu živi na leđima žena koje nikada ne dopiju na naslovnice.

Ovo ih poglavlje vraća na površinu. Jednu po jednu. Priču po priču. Bez filtra. Bez romantiziranja. Uspravnih leđa, kako zaslužuje svaki život koji je ignoriran dok nosi teret milijuna drugih.

Razmišljanje

Svaka savezna država u svesku pokazuje jednu vrstu odsutnosti. New York ih sadrži sve. Ovdje je ženska odsutnost potpuna i umnožena: – odsutnost vremena– odsutnost zaštite– odsutnost mentalnog prostora– odsutnost priznanja– odsutnost slušanja– odsutnost predaha– odsutnost samostalnog identiteta– odsutnost povrata za ono što se daje.

Grad koji prodaje ideju slobode isti je grad koji tisuće žena prisiljava da preživljavaju unutar sustava koji nisu stvoreni za njih. Neophodne su, ali potrošne. Prisutne su, ali nevidljive. One su motor, ali ne i priča.

U New Yorku svaka žena vodi drukčiju bitku, ali sve dijele isto tlo: grad koji ne staje, čak ni pred njihovom borbom.

I upravo su zato ove stranice nužne: New York nije samo obris grada, umjetnost, kultura, uspjeh. On je i odsutnost. Ženska odsutnost. Ona koju se najviše izbjegava, najautentičnija, najstalnija.

Osobna bilješka

New York je moj dom. I upravo zato što je moj dom, ne opraštam mu laži.

Ne zanima me opisivati grad kakav vide turisti, novine, televizijske serije ili tuđi snovi. Zanima me grad koji diše, koji krvari, koji se svaki dan lomi i ponovno gradi na ramenima stvarnih ljudi.

Vidio sam dovoljno da bih konačno shvatio jednu stvar: žene ovdje nose dvostruko, a dobivaju upola manje. Ne zato što su slabe, nego zato što se grad navikao na njihovu snagu. A kad se svijet navikne na tvoju snagu, prestane te štiti. Ja, Nando, napisao sam ove priče jer ne mogu prihvatiti da se sve to prešućuje. Ne mogu prihvatiti da su one koje pokreću cijeli ovaj stroj gurnute na rub priče. Ne mogu prihvatiti da buka grada nadjača buku života koji ga drže na površini.

New York je lijep, ali nije nevin.

Ove su stranice moj način da to kažem, ne uljepšavajući ništa, ne oduzimajući ni trunku istine, ne tražeći ničije dopuštenje.

— Nando

Ferdinando Frega